

A L'HOSPITALET

ENRIC GIL MESEGUER

AL CANTON d'Alfarràs. AL TORN DE VEU I ANTONIOT. TORN DE L'ESGLÉSIA DE SANTA JULIANA DE MONTIÀ (A LA DRETA)

Índex general

PRIMERA PART. 1900-1939

CAPÍTOL 1: L'INICI DE L'ESPORT A L'HOSPITALET

1.1- AL COMENÇAMENT... CICLISME I FUTBOL	7
1.2- ELS PRIMERS CLUBS	14
1.3- ELS PIONERS	23
1.4-EL PAPER DE LA PREMSA	31
1.5- ESPORT... PERÒ, QUIN ESPORT?	36

CAPÍTOL 2 1918-1928, LA DÈCADA DAURADA DE L'HOSPITALENC SPORT CLUB

2.1- ELS ANYS DE LA GRAN RIVALITAT FUTBOLÍSTICA DEL BAIX LLOBREGAT (1918-1924)	45
2.2- 1924-1928, DELS PRIMERS SÍMPTOMES DE CRISI A LA DESFETA	58
2.3- L'ESPORT ES CONVERTEIX EN UNA ACTIVITAT ECONÒMICA	73

CAPÍTOL 3. FITES HISTÒRIQUES DE L'ESPORT HOSPITALENC (1928-1930)

3.1- EL NAIXEMENT DEL BÀSQUETBOL I LA CONSOLIDACIÓ DE LA BOXA (1928-1929)	91
3.2- EL RESSORGIMENT DEL FUTBOL (1929). CONTRIBUCIONS HOSPITALENQUES A LA HISTÒRIA DE L'ESPORT CATALÀ (1930)	94

CAPÍTOL 4. LA DÈCADA DELS TRENTA, POPULARITZACIÓ DE L'ESPORT

4.1- L'EXPANSIÓ DE L'ESPORT A L'HOSPITALET	109
4.2- ELS DOS NOUS GRANS ESPORTS A LA CIUTAT: BÀSQUET I BOXA	114
4.3- L'EXPANSIÓ DE L'ESPORT A L'HOSPITALET, EL CAS DEL FUTBOL AMATEUR	129
4.4- ALTRES ESPORTS TRADICIONALS A L'HOSPITALET: CICLISME, EXCURSIONISME I ATLETISME EN LA DÈCADA DELS TRENTA	143
4.5- LA RESTA D'ESPORTS. POPULARITZACIÓ I AMPLIACIÓ DE LA IDEA ESPORTIVA.	156
4.6- PROCESSOS IDEOLÒGICS DINS DE L'ESPORT	167
4.7- L'ESPORT DURANT LA GUERRA CIVIL (1936-1939)	176

SEGONA PART 1939-fins avui

CAPÍTOL 1.- LA REPRESSA

1.1- EL NOU MODEL ESPORTIU DEL RÈGIM	189
1.2- LA REORGANITZACIO DE L'ESPORT. TRENCAMENT ASSOCIATIU I REPRESSA ESPORTIVA A L'HOSPITALET	195
1.3- NOUS IMPULSORS DE L'ESPORT A LA CIUTAT: L'ESGLÉSIA, L'EXERCIT, EL FRENTE DE JUVENTUDES I EDUCACIÓN Y DESCANSO	210
1.4- LA TRAJECTÒRIA DE L'ESPORT FEDERAT HOSPITALENC	
DURANT ELS PRIMERS ANYS DEL FRANQUISME (I): EL GRAN ÈXIT DEL BÀSQUET	222
1.5- LA TRAJECTÒRIA DE L'ESPORT HOSPITALENC DURANT ELS PRIMERS ANYS DEL FRANQUISME (II): EL CICLISME SEGUEIX ELS PASSOS DEL BÀSQUET	234
1.6- ESPORTS QUE NEIXEN, ESPORTS QUE DESAPAREIXEN	248
1.7- ANYS D'ESPERA EN EL FUTBOL	257

CAP. 2- EL FUTBOL TAMBÉ ES EL *DEPORTE REY* A L'HOSPITALET (1950-1965)

2.1- EL CAMÍ FINS A L'HÉRCULES	269
2.2- LA QÜESTIÓ DE LES INSTAL·LACIONS. LA FUSIÓ DEL CD HOSPITALET (1957)	280
2.3- LA <i>TACITA DE PORCELANA</i> . LES PRIMERES INSTAL·LACIONS ESPORTIVES MUNICIPALS	291
2.4- L'ÈPOCA DAURADA DEL CENTRE D'ESPORTS L'HOSPITALET (1958-1965)	296
2.5 - ELS ALTRES ESPORTS, A L'OMBRA DEL FUTBOL	314

CAP. 3- L'ESPORT EN ELS ANYS DEL DESARROLLISME I DEL BOOM IMMIGRATORI. LA FI D'UNA ÈPOCA (1965-1975)

3.1- L'HOSPITALET ES DUPLICA	327
3.2- MOLTS CLUBS PER A MOLTÍSSIMA POBLACIÓ I POQUÍSSIMES INSTAL·LACIONS	331
3.4- L'ACTUACIÓ DELS CLUBS I DELS ESPORTISTES EN AQUESTS ANYS	354

CAPÍTOL 4.- L'HERÈNCIA DEL FRANQUISME I LA TASCA DELS AJUNTAMENTS DEMOCRÀTICS (1976-...)

4.1- LES DEMANDES VEÏNALS	377
4.2- LA FORMACIÓ DE L'ACTUAL MARC INSTITUCIONAL DE L'ESPORT	380

BIBLIOGRAFIA I FONTS UTILITZADES

1- PRINCIPALS FONTS ORALS	393
2- SIGLES PER DESIGNAR LES FONTS DE LES FOTOS	394
3- BIBLIOGRAFIA CONSULTADA	395
4- PREMSA CONSULTADA	396

UNES PARAULES QUE NO HEU DE DEIXAR PASSAR

L'Hospitalet no ha prestat suficient atenció a la preservació de la seva història esportiva. No hi ha estudis, investigacions, tesis ni, per suposat, llibres amb un tractament seriós i complet d'aquesta faceta de la vida de la ciutat. Només es poden trobar petites ressenyes i estudis sectorials, d'altra banda no massa acurats. Les entitats esportives tampoc s'han preocupat, en la major part dels casos, de salvaguardar el seu patrimoni. Sembla com si, al llarg del temps i tal com succeix en altres llocs, l'esport i la seva història es tinguin com a un element vital de segon ordre (per exemple, fins fa poc no va aparèixer la primera història de l'esport català). Crec, per la meua experiència, les meves conviccions i la meua professió que aquesta és una visió equivocada. L'esport ha estat un element vertebrador de la societat, tant en la seva vessant local com de país, i és un referent dins de l'evolució dels valors i preocupacions de l'ésser humà al llarg dels últims segles: per la seva salut i el seu cos, en la lluita contra els límits (l'expressió moderna del *citius, altius, fortius* clàssic), com a forma de vehiculació de poder, en la conquesta del temps d'oci per part d'algunes classes socials, com a element d'identitat dels grups socials més variats (afeccions, ciutats o pobles sencers)...

Aquesta funció és prou important i té elements tan propis i característics que, de vegades, és difícil d'entendre que l'esport no hagi estat objecte amb major freqüència d'investigació seriosa, si més no fins fa poc temps. I l'esport és un element que, en una societat que està conquerint unes parcel·les d'oci cada vegada més grans, ha adquirit una importància i una extensió evidents.

L'Hospitalet ha participat de la història esportiva de Catalunya des de gairebé els seus inicis. La seva situació tan propera a Barcelona va permetre que els nous aires de l'esport arribessin ben aviat. Des dels primers anys d'aquest segle, a l'Hospitalet es van practicar, sobretot, les modalitats més populars: futbol, atletisme i ciclisme. I aquesta ciutat va formar part completament del seu temps pel que fa a aquesta matèria. Així, la primera trobada atlètica femenina de Catalunya va tenir lloc aquí, l'any 1930, i les primeres dones que es van federar a la Federació Catalana d'Atletisme eren d'aquesta ciutat. Altres dades, potser no tan espectaculars, també encaixen molt bé amb la dinàmica que es va viure a Catalunya en els moments de naixement i creixement de l'esport a Catalunya. Després, el peculiar desenvolupament de la ciutat va modelar també la seva història esportiva amb els seus propis camins. Tots aquests aspectes, però, han estat oblidats en la major part dels casos, o bé ni tan sols han perdurat en la memòria col·lectiva, tot i ser moltes vegades fets dels que un grup social podria sentir-se'n prou orgullós. Segurament, la història d'aluvió de l'Hospitalet (coneguda per tothom) té molt a veure en aquests sorprenents oblits. La nostra ciutat té actualment 254.000 habitants i es practiquen més de 20 disciplines esportives, amb un primer equip de futbol (el Centre d'Esports L'Hospitalet) a la Segona Divisió B i un primer equip de bàsquet (el Club Bàsquet L'Hospitalet) a la Segona Nacional.

Quan vaig començar la meua investigació, cap a finals de 1993, vaig tenir la convicció que era un bon moment per posar-se mans a l'obra. Primer, perquè ja n'hi havia una certa perspectiva històrica, ara que la ciutat ja ha avançat prou en la recerca de la seva pròpia identitat, i ara que s'ha posat prou temps entremig d'aquest final de segle i els anys de les dues onades immigratòries. I segon, perquè em trobava en els darrers moments en què això ho podia fer amb alguna font viva de tots els períodes. Cinc anys

“Nosotros, que somos jóvenes, no veremos tantas cosas ni viviremos tantos años”

*W. Shakespeare
(El rey Lear)*

després, potser això ja no és possible. Com a mínim, no ho és amb totes les fonts que jo he consultat perquè malauradament algunes de les persones que han col·laborat en aquesta recerca i algunes de les que hi surten reflexades han mort durant la seva realització i abans de la seva publicació. Són els casos de Lluís Salvador, Marcel·lí Farré, Emili Arnau, Juan Gimeno, Julián Español... Vagi aquest modest tribut per a tots ells.

També la curiositat va tenir la seva part de culpa per tirar endavant aquesta investigació. Curiositat sobre qui va començar a practicar esport aquí i per què. I curiositat afavorida per una -sense que serveixi de precedent- “bendita” situació d’aturat. Han estat moltes hores de recerca per arxius, biblioteques, hemeroteques, fons i arxius personals, hores d’entrevistes, xerrades, lectures, trucades telefòniques, viatges i desplaçaments... Hores impagables que he hagut de treure d’altres centres d’atenció. Hores, però, en les que he arribat a tastar un bocí del que deuen sentir els descobridors de tresors perquè com a tals em sentia quan una peça trobada encaixava en els meus trencaclosques i aconseguia fer la llum a les meves conjectures.

És per tot això que vaig tenir la idea de retrobar la història de l’esport hospitalenc, des dels seus inicis fins l’actualitat, enmarcant-la dins del seu context i explicant la funció que ha anat complint dins de la societat en cada moment, recuperant al mateix temps les figures anònimes que l’han configurada i que no han perdurat en la memòria col·lectiva. I a mesura que he anat descobrint coses, també m’ha embargat un cert sentiment de justícia, de reconeixament de la tasca feta per milers i milers de pioners, afeccionats, esportistes, entrenadors i directius anònims... I per sobre de tot això, ha anat creixent en tots aquests anys de recerca una mena de ràbia continguda vers l’oblit del nostre passat esportiu i dels seus protagonistes més destacats. Gairebé ningú recorda grans o petits noms de l’esport català i espanyol lligats a l’Hospitalet: Josep Boter, Juan Costa, Juan Salvador, Juan Pañella, Agustín Layola, Antonio Andrés Sancho, Julián Español, Juan Gimeno, Marcel·lí Maneja, Jordi Clarós... i tants d’altres. Figures que han fet que l’esport hagi arribat on és avui dia. En definitiva, la millor sensació que em queda ara que ja arriba el final i el cansanci s’acumula és la d’haver permès que la Història (no sé si en majúscules) no els oblidí.

Abans que llegiu el que ve, uns advertiments. Primer, el meu objectiu ha estat recuperar el màxim de noms possibles, per això veureu una gran profusió de noms i cognoms al llarg de les següents pàgines (especialment dels primers anys, en general fins al 1936).

Segon, hi ha molts noms, però potser en falten. Tot i l’esforç que ha suposat aquesta investigació, és possible que m’hagi deixat algun nom important. Prego que m’excuseu i que entengueu la monumentalitat impossible d’una recerca total en aquest sentit.

Tercer, els documents provinents de l’Arxiu Històric de L’Hospitalet, especialment els de la secció de Correspondència de Secretaria, han estat reordenats després de la meua consulta. Aquí els he ubicat allà on els vaig trobar. Actualment, però, han estat ordenats per l’any en que estan datats (en teoria s’haurien de localitzar encara amb més facilitat ja que abans estaven simplement com els havien apilat en el seu dia).

Quart, aquest treball ha rebut el suport d’una Beca L’Hospitalet 96/97, de l’Àrea d’Educació i Cultura de l’Ajuntament de L’Hospitalet, que agraeixo. També haig d’agrair el suport de la gent del Centre d’Estudis de L’Hospitalet, que no es pot pagar amb diners... I per suposat, els ànims i la col·laboració de totes les persones que m’han donat informació. Tant de bo el resultat estigui a l’alçada de la vostra confiança...

PRIMERA PART
1900-1939. ELS INICIS DE L'ESPORT I EL
DESENVOLUPAMENT DE L'ESPORT POPULAR

CAPÍTOL 1: L'INICI DE L'ESPORT A L'HOSPITALET

1.1- AL COMENÇAMENT... CICLISME I FUTBOL

L'origen de les pràctiques esportives a Catalunya és doble, en primer lloc hi havia cap a finals del segle passat aquells esports que sorgiren com a adaptació als nous temps (reglamentació) d'antigues formes de lleure com l'esgrima, el tir, l'equitació, la navegació, el pedestrisme i alguns tipus de lluita. El segon component és més important: l'esport català és fonamentalment importat d'altres països, sobretot Anglaterra, Alemanya i Suïssa, on ja s'havia desenvolupat paral·lelament a l'adveniment de la Revolució Industrial. A Catalunya, serà la tasca propagandística de ciutadans estrangers o de catalans retornats d'altres països europeus la que importi les noves formes esportives de moda a aquells estats. L'origen d'aquests contactes amb aquests personatges vinculats d'una o una altra forma amb l'estranger és sempre professional: de representacions diplomàtiques i, sobretot, del món industrial. Alguns noms propis poden ser el del suís Hans Gamper (fundador del FC Barcelona); Gaspar Matas (fill d'un fabricant de suro de Palamós que després d'estudiar a Anglaterra va fundar el primer club català de futbol a la seva localitat); el suís William Tarín, principal promotor esportiu dels inicis a Tarragona... Fent un resum molt limitat però segurament clarificador podem dir que fins a la primera dècada d'aquest segle, en general, l'esport deixa progressivament de ser una activitat de les elits, que són les que l'havien introduït a Catalunya, per incorporar-se, tant a nivell d'espectacle com a nivell de pràctica, a la vida de cada dia de grans sectors de la societat catalana. La dècada dels deu i, sobretot, la dels vint viurà un impressionant desenvolupament del nombre de clubs esportius catalans, acompanyat d'un esclat de la figura de l'espectador-consumidor d'espectacles esportius. Lligat a aquests fenòmens (no deixen de ser qüestions paral·leles d'un mateix aspecte) hem d'esmentar la construcció de noves instal·lacions esportives pertot arreu (generalment sempre en un nivell per sota de la demanda cada vegada més gran de la gent) i l'aparició d'una premsa específicament esportiva al costat de la premsa general, que també comença a parar atenció en les seves planes al fenomen esportiu. Aquest darrer punt cal emfasitzar-lo ja que el paper de la premsa serà clau en el més ràpid desenvolupament dels nous hàbits dins la societat catalana.

“A l'Hospitalet, el ciclisme i el futbol van ser les dues primeres manifestacions esportives”

Pel que fa a l'Hospitalet, s'ha de dir que, a despit d'alguns precedents poc documentats d'abans d'aquest segle², el ciclisme i el futbol van ser les dues primeres manifestacions esportives que es van practicar de forma significativa. Un il·lustre esportista, periodista esportiu i directiu barceloní, Josep Elias i Juncosa (Tarragona 1880-Barcelona 1944), va descriure el que, per a ell, havia estat l'origen del futbol a Barcelona. En un article publicat a la revista quinzenal *Los Deportes*, en el seu número del 15 de març de 1910, Juncosa vol sortir al pas de la polèmica sobre quins van ser i on es van jugar els primers partits de futbol a la Ciutat Comtal. I vet aquí que Juncosa els situa molt a prop de l'Hospitalet:

“En pleno invierno de 1893, en que como enamorado al mar iba el que suscribe a ver batir las olas a la escollera del Morrot, entonces desierta y abandonada (...) Mi espíritu abierto a toda observación me hizo ver algunos grandes coches amarillos que se dirigían con aire de fiesta por el pie de Montjuich y se perdían más allá de Casa Antunez...”

Aquests cotxes grocs anaven plens de joves, majoritàriament estrangers, disposats a passar una bona tarda jugant al "foot-ball", un esport d'origen anglès del que ja hi han referències al segle XIV, però que va rebre la seva primera forma moderna cap a la dècada del 1860. La industrialització incipient del final del segle XIX a Catalunya i alguns esdeveniments socials importants, com l'Exposició Universal del 1888 a Barcelona, van portar nombrosos estrangers a aquestes terres, i amb ells, evidentment, els seus nous gustos esportius. Així doncs, els primers protagonistes futbolístics a Barcelona van ser representants comercials, tècnics, funcionaris consulars...provinents de l'estranger i que, segons sembla, van triar pels seus primers partits una zona molt propera al que a finals del segle passat era el barri de la Marina de l'Hospitalet (zona que va ser cedida a la ciutat de Barcelona el 1929 per a l'ampliació del port franc, que mai ha arribat després a realitzar-se).

Un altre gran cronista de l'època, Agustí Peris de Vargas, ens aporta una altra prova d'això en un article publicat a *Match* el 20 de setembre de 1927. En aquest article, Peris de Vargas situa el primer partit de futbol a l'Hipòdrom de Barcelona, jugat entre joves del Cricket Club Barcelona (fins i tot, dona les alineacions dels equips). Aquest hipòdrom estava situat, segons les guies de l'època, "allí als peus de la montanya (de Montjuich) entre algunes masies y fàbricas y a son costat mateix com una burla lo anomenat Canyet". Aquest fragment dels *Apunts sobre la Guia-Història de Montjuich* del 1899, i d'altres guies del mateix període, ens situen l'antic Hipòdrom de Barcelona molt a prop del barri de Casa Antúnez o Can Tunis, tant a prop del llavors terme municipal de l'Hospitalet que potser algun xut mal dirigit acabava a terres hospitalenques...!

Això, però, no deixa de ser una qüestió purament anecdòtica. De fet, l'impuls definitiu per a l'arrelament del nou "foot-ball" a Catalunya arribarà en els últims anys del segle passat, quan comencin a fundar-se els primers "cercles esportius" (clubs), la majoria a la ciutat comtal: Català Sport Club (1899), Futbol Club Barcelona (1899), Hispània (1899), Societat Espanyola de Football (1900) -l'actual RCE Espanyol-,...i així fins a una vintena d'entitats en els quatre primers anys de segle. Per cert que el primer club de futbol fundat a Catalunya va ser el Palamós C.F., que ho va ser el 1898 per obra de Gaspar Matas Danés, el jove fill d'un industrial que va estudiar a Anglaterra i va fundar, al seu retorn a l'Empordà, el primer club català d'aquest esport.

A l'Hospitalet, l'inici de la pràctica del futbol va haver d'esperar una segona onada, quan es va anar desenvolupant amb l'aparició dels primers intents organitzatius (federacions) i de reglamentació, i van aparèixer també les primeres grans competicions i lligues. Així, després de la consolidació dels primers equips fundats a principis de segle i de la seva lliga, començarà a sorgir un segon ventall de clubs durant la primera meitat de la dècada dels deu amb el que la federació nodrirà nous grups i categories. Un d'aquests equips serà l'Hospitalenc Sporting Club.

El mateix va succeir amb el ciclisme, l'altre esport que primer va arrelar a la ciutat. El ciclisme es va incorporant a la realitat catalana des de la dècada del 1880 procedent d'altres països europeus on la tècnica s'havia preocupat de millorar l'aparell en successius prototipus (fonamentalment a Alemanya, França i Anglaterra). A França, cap al 1861 un constructor de carros, Pierre Michaux, va acoblar pedals a models anteriors i va aconseguir el velocípede, un aparell d'aspecte semblant a les nostres bicicletes. La cadena, però, no existia encara i, per tant, els pedals estaven incorporats a la roda davantera. Això suposa que com més gran sigui aquesta roda, més ràpid avançarà el vehicle. Amb

"El nostre primer equip de futbol va ser l'Hospitalenc Sporting Club"

aquesta constatació, el velocípede derivà cap al 1870 en el bicicle, aquella màquina amb una roda davantera imponent que ara ens recorda els nostres besavis. Un aparell prou inestable però que es va popularitzar força. L'abaratiment del cost i l'aparició de la cadena, el fre i el pneumàtic en la dècada del 1880 van fer definitivament que aquell aparell fos de nou més semblant a com el coneixem ara i que es convertís ja en un transport estès i cada vegada més segur. El posterior desenvolupament d'aliatges i de nous materials va permetre construir bicicletes més lleugeres³.

El ciclisme s'incorporà a Catalunya en part pel contacte, des de la zona nord, amb ciutadans francesos. Des de 1887, en què es fundà el Veloz Club a Barcelona, fins al 1891, es crearen entitats ciclistes a Reus, Tarragona, Tortosa, Valls, Mataró, Terrassa, Sabadell, Girona, Olot i Figueres, a més d'altres tres clubs a Barcelona (gairebé totes, zones industrials per excel·lència). Aquell 1891 es comença a construir el primer velòdrom de Catalunya, a Figueres, que serà inaugurat el 1893. També apareixen publicacions ciclistes, com *El Ciclista*, de 1891, editada a Barcelona, o *El Veloz i Revista de Sport*, de 1895, editades a Reus. A aquesta empenta contribuï decidivament l'intent d'organització federativa que des del 1894 (primer des de Madrid i després des de Barcelona) es portarà a terme sota el nom d'Unión Velocipédica Española (UVE). La primera vessant de l'UVE va ser la competició esportiva. Tot i que ja des de 1893 es realitzen proves de velocitat assimilables a campionats nacionals⁴, serà a partir del sorgiment de l'UVE quan es reglamentaran les curses i les competicions. De mica en mica sorgiran les organitzacions de grans proves competitives, com les curses per etapes. La Volta Ciclista a Catalunya serà el gran exemple des de 1911.

Al principi de la segona dècada del segle podem dir que la bicicleta és un element ciutadà com a mínim conegut o no estrany per a la gent (l'any 1909 ja hi ha 78 bicicletes a la nostra vila, una per cada 88 habitants). La situació de l'Hospitalet, punt de sortida i d'entrada des de i cap a Barcelona pel sud, el feien lloc de pas de moltes de les curses ciclistes que s'organitzaven a la Ciutat Comtal. A més, el contacte entre hospitalencs i barcelonins, afavorit per la proximitat, farà arribar amb relativa rapidesa la notícia dels nous esports que van sorgint a la gran capital. Això, juntament en aquest cas amb el progressiu abaratiment i millora tècnica de la bicicleta feren d'ella quelcom més atractiu i cada vegada menys esnob. Bona prova d'això és que el 1910 es va fer la primera cursa ciclista de la qual tenim notícia a l'Hospitalet i que gairebé amb tota probabilitat va ser el primer esdeveniment esportiu organitzat a aquesta vila.

Al programa de la festa major del barri del centre del 1910, trobem l'anunci d'aquesta prova ciclista, que va ser amenitzada -segons deia el programa- "per una notable banda barcelonina" de música...⁵ Amb aquesta referència original trobada al programa de festa major de l'any 1910 havia pensat que aquesta cursa no hauria passat de ser un petit divertiment en el poble, sense més transcendència. Més tard vaig trobar el programa de la pròpia prova ciclista, que ja donava dades de més importància. Segons aquest programa, la prova va ser organitzada per la Agrupación Sportiva Hospitalense. La data de celebració de la cursa va ser el 15 d'agost.

En les meves investigacions no havia trobat mai referències a aquesta Agrupación Sportiva Hospitalense. Si ens creiem la seva existència, suposaria que aquest és el primer club esportiu a la història d'aquesta ciutat. Entrem aquí en un interessant debat sobre quina va ser la primera entitat esportiva de la vila. Al Govern Civil es va inscriure al 1917 l'Hospitalenc Sporting Club, la primera entitat esportiva (bàsicament futbolística, tot i que també va organitzar festivals atlètics i curses ciclistes) de la qual hi ha

“L'any 1910 es va organitzar la primera cursa ciclista a l'Hospitalet i, probablement, el nostre primer esdeveniment esportiu”

justificació documental i proves de la seva existència real. A l'Arxiu del Govern Civil de Barcelona, però, trobem una altra dada plena de misteri: el 4 d'octubre del 1916 ja havia estat registrat un altre club a la vila, l'Hospitalet Foot-Ball Club, del que no s'en conserva l'expedient (perdut segurament durant la guerra civil, quan molts van formar part de les barricades...) i del que no he trobat cap informació més. Possiblement l'explicació la trobem en el fet que aquests dos clubs o, si més no, l'Hospitalenc, són hereus l'un de l'altre i potser també d'aquella primera Agrupación Sportiva. Això podria explicar per què el *Llibre d'or del futbol català* dona com a any de fundació de l'Hospitalenc el 1909.

El *Llibre d'or...* va ser el fruit d'un gran esforç de la Federació Catalana de Futbol l'any 1927, i es va publicar durant l'any 1928. En un intent de reflectir que el futbol s'havia convertit en un esport-espectacle de masses que envaïa tot Catalunya, i coincidint amb el 25è aniversari dels primers clubs, la federació va intentar aplegar en un llibre la història de les entitats que en aquell moment hi havia sota la seva disciplina. El resultat va ser un recull força interessant des del punt de vista històric, però, molt em temo, amb alguns errors de contingut. Les fitxes van ser remeses pels propis clubs a la redacció del llibre: això vol dir que les dades històriques provenien dels records dels que van redactar les notes, normalment els secretaris dels clubs. És dubtós que els clubs guardessin el seu material susceptible de ser històricament interessant (actes de les assemblees, fitxes de jugadors, resultats per temporades...), per molts motius: la majoria dels seus integrants eren gent molt jove, només preocupada a tenir un lloc on jugar i divertir-se i una entitat que disposés de la mínima infraestructura per fer-ho; d'altra banda, per què havien de guardar les coses? (segurament els primers anys ningú cau que el club pot arribar a ser algun dia històric); a més, la renovació dels càrrecs de les juntes directives era molt habitual (tal i com manaven els estatuts dels clubs) i això feia que la continuïtat de les persones i dels seus records sobre l'entitat fos, com a mínim, reduïda. La informació de l'Hospitalenc continguda al *Llibre d'or...* té alguns errors i el primer que ens trobem seria la data de fundació del club. El *Llibre d'or...* dona l'any 1909. En aquella data, un dels pretesos fundadors, Marcel·lí Bayer, portava com a molt un any vivint a l'Hospitalet; un altre, Blas Guillén Ornaque, encara no havia arribat a la ciutat, provinent segurament de Barcelona tot i que va néixer en un petit poble de Terol que es diu Castelnou, i l'altre, José Carbonell, tenia 12 anys al 1909...⁷ La conclusió és que, segurament, la societat es va formar una mica més tard ja que no és normal ni que un nouvingut es llenci a crear una entitat en un poble, que un altre suposat fundador, segons els padrons de l'època encara no fos a l'Hospitalet, ni que el tercer tingués només 12 anys (tot i que els nens es feien "grans" molt abans que en l'actualitat).

Una hipòtesi seria que es donés com a data fundacional la d'aquella Agrupación Sportiva Hospitalense perquè es considerés que, malgrat ser jurídicament clubs diferents, l'un provenia de l'altre (potser fins i tot alguns dels membres eren els mateixos). Aquest fet és habitual en la memòria històrica escrita d'aquest àmbit. Malgrat tot això, d'existir com a grup formal, aquesta Agrupación Sportiva Hospitalense no era legalment un club ja que no estava inscrita al registre d'associacions del Govern Civil. Bé per això o bé perquè potser no va existir mai com a tal agrupació, els organitzadors de la cursa de l'any 1910 es van dirigir formalment a l'Ajuntament per sol·licitar els permisos i la subvenció pertinent en forma de "comisión sportiva de la localidad".

Si fóssim legalistes, la incògnita l'eliminaríem molt ràpidament. Segons la "Ley de Asociaciones" de 30 de juny de 1887, per a que una societat fos legalment constituïda a tots els efectes, havia de ser registrada al Govern Civil de la seva província amb una

El llibre d'or

El *Llibre d'or del futbol català* va ser el fruit d'un gran esforç de la Federació Catalana de Futbol l'any 1927, i es va publicar durant l'any 1928. En un intent de reflectir que el futbol s'havia convertit en un espectacle de masses que envaïa tot Catalunya, i coincidint amb el 25è aniversari dels primers clubs, la federació va intentar aplegar en un llibre la història de les entitats que en aquell moment hi havia sota la seva disciplina. El resultat va ser un recull força interessant des del punt de vista històric.

Hi apareixen tots els clubs de futbol que existien aleshores, amb les seves dades històriques més interessants i amb fotografies. Les dades dels clubs i dels equips van ser enviades per les pròpies entitats a la federació. És possible que es trobin molts errors de contingut. Penseu que les dades eren moltes vegades redactades de memòria, sense poder contrastar-les amb documents ja que aquests no s'havien guardat perquè no s'havia considerat necessari. Malgrat això, és un bon reflex del moment futbolístic i, una bona eina d'orientació. Els dos equips locals que hi apareixen són l'Hospitalenc i el Terrasenc. També es troben dibuixats els escuts.

En una altra part del llibre hi ha articles d'opinió de destacats periodistes esportius del moment.

sèrie de tràmits que inclouen la redacció i presentació d'uns estatuts i reglaments i la còpia de l'acta constitutiva de l'entitat, resultat d'una reunió extraordinària dels socis on s'elegia la primera junta directiva. La primera entitat que va presentar aquesta paperassa -si deixem de banda l'anecdòtic Hospitalet Foot-Ball Club- va ser l'Hospitalenc Sporting Club, i signada per... Marcelino Bayer i Bataller el 12 de setembre de 1917. Amb tot, hem de contemplar el costum extés en aquells anys segons el qual la legalització de les entitats, no només esportives, es feia fins i tot anys després de que aquestes comencessin a funcionar. La legalitat, en aquest sentit, no es portava ni es prenia al peu de la lletra i només quan es feia efectiva la necessitat de ser legals per alguna causa (per exemple, en el nostre cas, per participar en les competicions organitzades per la Federació) els responsables es decidien a complir amb la molèstia de presentar els papers... Per això, al menys pel que fa a les meves investigacions a l'Hospitalet, les dades de fundació de les entitats esportives registrades a l'Arxiu del Govern Civil de Barcelona no són en molts casos les reals, si més no històricament parlant.

De fet, l'Hospitalenc tenia una estructura estable des d'alguns mesos abans de la presentació dels Estatuts al Govern Civil⁸. En efecte, es conserva una carta del club datada el 13 d'agost de 1917⁹ (un mes abans de la presentació de papers als Govern Civil) on s'agraeix als membres de l'ajuntament la subvenció de 100 pessetes per comprar les 11 medalles que havien de rebre els guanyadors del partit inaugural del nou camp d'esports... La signatura, a més, es doble ja que d'una banda firma com a president Marcelino Bayer i d'altra, com a secretari, Julió Sales Beltran. Aquest fet ens indica que existia ja una estructura directiva plenament formada, i no amb les característiques d'una comissió organitzadora sinó com a autèntica junta directiva. Ens referma en aquesta posició el fet de que en els papers presentats més tard al Govern Civil no es parla mai en termes de comissió organitzadora, com s'acostuma a fer en entitats formades poc abans. Això denota que l'estructura portava un cert temps funcionant. Malgrat aquestes deduccions lògiques, queden alguns dubtes per resoldre. Per exemple, per què es va intentar portar dos equips com el F C Barcelona i l'Avenç del Sport (antecedent de l'actual Sant Andreu) per inaugurar el camp d'esports?. D'entrada sembla més lògic enfrontar algun d'aquests equips contra el propi... Potser l'Hospitalenc encara no tenia un equip format o prou potent per jugar contra conjunts de la importància dels dos esmentats, el que ens indicaria que, malgrat tot, l'entitat portava poc temps treballant de forma seriosa (això mateix succeirà més endavant amb el primer equip que es formi al barri de Santa Eulàlia).

Podríem concloure doncs que, des de l'any 1910 es practicava el ciclisme i, aproximadament, des del 1916 ja es jugava a futbol de forma organitzada a la vila. El que sí que està clar és que la primera organització esportiva de caire modern a l'Hospitalet va ser la cursa de la festa major de 1910. Al llibre d'actes del Ple municipal de l'any 1910 trobem valuoses referències sobre aquesta cursa.¹⁰

El Ple del 19 de juliol d'aquell any va discutir sobre "un escrito firmado por la Comisión organizadora de los festejos deportivos de esta localidad, por el cual proponen (...) un concurso o carrera de bicicletas". Segons la ressenya que ha quedat a l'acte d'aquell Ple, la comissió esportiva va justificar la inclusió d'aquesta cursa dins de la festa major "a fin de reanimar las fiestas". Les festes majors eren els esdeveniments anyals per excel·lència als pobles de principis de segle. Però els programes d'actes de les festes majors eren extraordinàriament repetitius. No hi ha dubte que necessitaven algunes novetats més. Aquestes van venir des de dues direccions: el cinema, amb les primeres projeccions a cal Carreter (des de 1907), i l'esport, amb curses ciclistes (des de 1910), campionats

atlètics (el primer conegut, al 1918) i, sobretot, partits de futbol (des del 1917, com a mínim).

Sembla que la idea d'aquesta cursa ciclista va ser acollida en principi per les autoritats amb divisió d'opinions, segons explica al text el Secretari de l'ajuntament: "abierto discusión por la presidencia sobre la referida demanda hicieron uso de la palabra varios Sres. Regidores y después de larga discusión se acordó por unanimidad pase el asunto a estudio". Així doncs, l'assumpte va passar a l'estudi d'una comissió que en el següent Ple va emetre el seu informe. En aquest informe es donen més dades, com per exemple la identitat dels signants de la petició ("D. Fernando García y otros"), i la cosa ja estava molt més clara:

"...y en honor a la verdad es digna de aplauso la iniciativa que ha tomado dicha comisión al organizar unas carreras de bicicletas para la próxima fiesta mayor anual de esta Villa, que sin duda de ninguna clase han de darle un mayor realce y ha de ser un notable motivo de atracción para todos los forasteros amantes de las diversiones deportivas"

És a dir, que la idea va ser acollida amb notable interès per la comissió i, sembla, com a novetat (segurament era el primer esdeveniment esportiu que vivia directament la Vila). L'escrit del Secretari en el llibre d'actes, transcrivint l'acta de la comissió municipal encarregada d'estudiar la petició dels veïns, ens dóna valuosos detalls d'aquella primera cursa. La citada comissió municipal va aconsellar que es concedissin les peticions dels veïns sota aquestes bases:

1r. S'autoritzava que la cursa tingués caràcter intercomarcal (Baix Llobregat).

2n El circuit va ser el que volia la comissió organitzadora, "constituyéndolo la rambla Just Oliveras; camino antiguo de San Juan y calles de San Juan, Iglesia y Mayor, en la inteligencia de que todos los aparatos deberán pasar por el arroyo de la rambla parte derecha entrando por la calle de la Carretera Provincial".

3r La comissió esportiva havia de respondre que durant les curses no hi hagués accidents per negligència en el servei de vigilància i, en tot cas, seria responsable de tots el danys que es poguessin ocasionar per tal raó.

4rt S'acceptava l'oferiment per a què les autoritats formessin part de la comissió de les senyorettes que havien de verificar la distribució dels premis.

5è L'Ajuntament va concedir un permís per aixecar una tribuna d'autoritats i jutges a on, a més, es donessin els premis i fos el punt de sortida i arribada de les curses.